

SONet BOTNIA:n toimintasuunnitelma 2013–2014

ETELÄ-POHJANMAA

1. Yleistä SONet BOTNIA:n toiminnasta

SONet BOTNIA on sopimusperustainen verkosto-organisaatio, jonka ylläpitäjiä ovat Kokkolan, Seinäjoen ja Vaasan kaupungit sekä Seinäjoen koulutuskuntayhtymä. Toimintaa ohjaavat johtoryhmä sekä maakunnalliset ohjausryhmät. SONet BOTNIA:n alueellisten ohjausryhmien keskeisenä tehtävänä on ohjaava rooli sisällöissä, toimenpiteissä ja resurssien suuntaamisessa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnassa. SONet BOTNIA:n Etelä-Pohjanmaan alueellinen toimintasuunnitelma 2013–14 on rakennettu yhteistyössä ohjausryhmän asiantuntijoiden kanssa. (ks. Etelä-Pohjanmaa alueellinen ohjausryhmän kokoonpano 2013–14 liitteenä).

Sosiaalialan osaamiskeskusten lakisääteisiä tehtäviä ovat: sosiaalialalla tarvittavan asiantuntemuksen sekä perus- ja erityispalvelujen kehittyminen ja välittyminen sekä käytännön ja koulutuksen monipuolinen yhteys, sosiaalialan tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan toteutuminen sekä erityistehtävänäme Pohjoismaisen yhteistyön välittäminen sosiaalialan osaamiskeskusverkoston kautta. Kauden aikana teemme toimintaamme ja sosiaalialan kehittämistä alueellamme tunnetuksi kunnille ja niiden luottamushenkilöille. Osaamiskeskustoimintaa rahoitetaan vuosittain valtionavustuksella, joka vuonna 2013 on 290 949 euroa (tästä Etelä-Pohjanmaan osuus 166 345 euroa). Vuonna 2013 on lisäksi otettu käyttöön 80000 euron kuntasosius, joka jakautuu maakuntien keskuskaupunkien kesken. Tämän lisäksi toiminnassa hyödynnetään mm. hanke- ym. rahoituksen mahdollisuuksia.

Toimintasuunnitelma kattaa Etelä-Pohjanmaan alueen, jossa on 18 kuntaa ja seuraavat sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueet: Seinäjoen yhteistoiminta-alue (Seinäjoki ja Isokyrö Pohjanmaan maakunnasta perusterveydenhuollon osalta), JIK- peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä (Ilmajoki, Jalasjärvi ja Kurikka), Kuntayhtymä Kaksineuvoinen (Evijärvi, Kauhava ja Lappajärvi), Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä (Isojoki, Karijoki, Kauhajoki ja Teuva), Järvi-Pohjanmaan yhteistoiminta-alue (Alajärvi, Soini ja Vimpeli) sekä Kuusiokuntien terveysyhtymä (Alavus, Kuortane ja Ähtäri). Väestöpohja on 194 000 asukasta. Seutukuntia on puolestaan neljä: Järviseutu, Kuusiokunnat, Seinäjoen seutukunta (Seinäjoen kaupunkiseutu (KOMIA): Seinäjoki, Ilmajoki, Kurikka, Jalasjärvi, Lapua, Kuortane, Alavus, Kauhava) ja Suupohja. Alueen erityispiirteenä voidaankin pitää sitä, että maakunnassa on useita kuntia sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueita.

2. Alueellisen toimintaympäristön muutos

Kunnissa eletään suurten muutosten aikaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kunta- ja palvelurakennemuutoksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain valmistelun vuoksi. Lisäksi uudistuvan sosiaalihuoltolain mukaiset kehittämistarpeet ovat välittyneet ohjausryhmän toimintakauden 2013–2014 suunnitelmaan ja toiminnan profiloitumiseen SONet BOTNIA:ssa. Tällaisena aikana tarvitaan keskustelu- ja vaikuttamisfoorumeita, joita SONet BOTNIA tarjoaa strategiansa mukaisesti kunnissa tapahtuvan kehittämisen tukirakenteena pohjalaismaakuntien alueella. Jatkamme toimikauden aikana sosiaali- ja terveydenhuollon rakennemuutoksen työseminaarisarjaa, joka on suunnattu kunta- ja sosiaali-

ja perusturvajohdolle, luottamushenkilöille ja kehittämiskumppaneillemme. Ylimaakunnallisessa johtoryhmässämme ja maakuntakohtaisesti ohjausryhmässämme sekä sosiaali- ja perusturvajohdon kokouksissa paneudumme näihin ajankohtaisasioihin. Sosiaalialan osaamiskeskusneuvottelukunta ja osaamiskeskusjohtajien työvaliokunta ovat valtakunnallisesti merkittäviä vaikuttamisen kanavia, joissa myös sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaa suunnataan ajan mukaisesti.

Meneillään olevat kunta- ja sote -palvelurakennemuutokset vaikuttavat kehittämistyön linjauksiin maakunnan alueella ja sosiaalihuollon näkemysten riittävää huomiointia uudistustyössä pidetään tärkeänä. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuva lainsäädäntö asettaa uudenlaisia haasteita sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnalle sekä niiden yhteistyölle. Hyvinvoinnin kestävä kehittäminen yhteisen rakenteen miettiminen, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnallisen yhteistyön rakenne sävyttää keskusteluja voimakkaasti myös Etelä-Pohjanmaan maakunnassa. Erityisesti perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja erä-alueiden yhteys on Etelä-Pohjanmaalla ja laajemminkin SONet BOTNIA alueella edelleen keskustelun alla. Etelä-Pohjanmaalla kannetaan myös huolta sosiaalihuollon tutkimuksen, koulutuksen ja kehittämisen kysymyksistä: SOTE -alalle toivotaan yhdenvertaisiin koulutuksellisiin ratkaisuihin pääsemistä, jolloin SOTE-palvelu -uudistuksessa myös sosiaalihuollossa mahdollistettaisiin terveydenhuollon kanssa vastaavasti esimerkiksi evo -rahoitukset sosiaalityön koulutukseen ja sosiaalihuollon tutkimukseen sekä vakiinnutetaan sosiaalihuollon kehittämisen rakenne.

Lisäksi SONet BOTNIA on sovittamassa yhteen valtakunnallista ja alueellista kehittämistä Kaste-ohjelman tavoitteissa Etelä-Pohjanmaan tarpeiden mukaisesti aktiivisessa ja aloitteellisessa yhteistyössä Väli-Suomen toimijoiden kanssa. Kaste viitoittaa merkittävällä tavalla sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä, järjestämistä ja johtamista alueella. Vaikka Kaste -ohjelman kautta maakuntaan tullaan yhä hakemaan rahoituksia erillisiin kehittämishankkeisiin, tavoitteena SONet BOTNIAssa on kuitenkin edelleen tukea kuntia hanketoimintaa pitkäjänteisempään kehittämiseen. Osaamiskeskuksen toiminnassa tämä näkyy selkeänä profiloitumisena esimerkiksi alueellisen tiedontuotannon ja hyvinvointijohtamisen kysymyksiin sekä satsauksena vaikkapa monialaisten lapsiperhepalvelujen ja sosiaalityön kehittämiseen kumppanina ja verkostojen koordinoijana.

3. SONet BOTNIA:n toimintaa ja toiminnan ankkureita

SONet BOTNIA organisoii yhteistyötä, jossa se kehittämisprosessien, verkostojen ja hankkeiden avulla yhteistyössä kumppaneidensa kanssa:

- rohkaisee sosiaalialan työntekijöitä toimimaan sosiaalisen asiantuntijoina ja asiantuntija- ja asiakasrajapintatiedon esiin tuojina omissa työyhteisöissään ja alueellisissa rakenteissa
- vahvistaa sosiaalialan ammatillista osaamista ja identiteettiä sekä tietopohjaista kehittämistä
- integroi tutkimusta, koulutusta ja kehittämistä arkikäytäntöjen uudistumisen tueksi
- kehittää sosiaalialan palvelujärjestelmää ja osaamista
- kehittää ja systematisoi alueellista hyvinvoinnin ja sosiaalialan tietotuotantoa
- hyödyntää pohjoismaista yhteistyötä omassa toiminnassaan sekä osaamiskeskusverkostossa
- tukee ja antaa asiantuntija-apua kehittämisprosesseille ja hankkeille (mm. arvioinnit, työprosessimallinnukset)
- edistää alueellaan kestävä kehittäminen rakenteen muodostamista sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyössä
- tarjoaa keskustelufoorumeita toimijoiden yhteistyön ja alueellisen sosiaalipolitiikan edistämiseksi

Yhteistyökumppaneita ovat kunnat ja kuntayhtymät, järjestöt, korkeakoulut ja koulutusorganisaatiot, aluehallintovirasto ja maakuntaliitot, sosiaalialan osaamiskeskusverkosto, Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, Sosiaali- ja terveysministeriö ja Kuntaliitto.

Verkostot, yhteistyö ja kehittäjäryhmät - säännöllisesti toimivia alueellisen yhteistyön foorumeja Etelä-Pohjanmaalla

Etelä-Pohjanmaan maakunnassa SONet BOTNIA:n jatkaa omalta osaltaan seuraavien säännöllisten verkostojen yhteistyön koordinoimista:

- Etelä-Pohjanmaan sosiaali- ja perusturvajohdon työkokoukset (3- 4X/vuosi)
- Aikuissosiaalityön asiantuntijaryhmä 2X/vuosi (yhteistyössä SOS -hanke) sekä tutkimukselliset teemailtapäivät (2 X/vuosi)
- Kuntien- ja terveydenhuollon sosiaalityöntekijöiden työkokoukset (yhteistyössä EPSHP:n sosiaalitoimen yksikkö 2X/vuosi)
- Sähköistä hyvinvointikertomustyöskentelyä tukeva maakunnallinen verkosto (yhteistyössä EP:n liitto 2X/vuosi)
- Etelä-Pohjanmaan hyvinvointijohtamisen verkosto (yhteistyössä Kuntaliitto) 2X/vuosi em. kollegiaalisen verkoston kanssa vuorotellen)
- KeTySeSo -verkosto (osaamiskeskuksen koordinoima Etelä-Pohjanmaan täydennyskoulutustahojen ja SONet BOTNIA:n muodostama yhteistyöverkosto) (3X/vuosi)

Edellä kuvattujen säännöllisesti kokoontuvien verkostojen ja foorumeiden lisäksi perinteinen kehittäjäryhmätoiminta on SONet BOTNIA:ssa pysyvä rakenne, vaikka substanssialueet ja teemat toimikausittain saattavat vaihdella painopisteiden mukaan. Etelä-Pohjanmaan alueella säännöllisiä SONet BOTNIA:n (yksin tai yhteisenä työnä muiden toimijoiden kanssa koordinoimia/ toimivia) varsinaisia kehittäjäverkostoja ja -ryhmiä ovat tällä hetkellä: alueellisen hyvinvointitietotuotannon työryhmä sekä monialainen lapsiperhepalvelujen kehittäjäverkosto. Näiden toimintaa on avattu tarkemmin substanssikehittämisen osiossa.

Lisäksi osaamiskeskus tukee edelleen maakunnassa toimivien ammattiryhmittäin muodostettujen ja/tai moniammatillisten vertaisverkostojen toimintaa (mm. perhetyö, lastensuojelu) kehittämisen ajankohtaisissa valtakunnallisissa substanssikysymyksissä. SONet BOTNIA:ta toivotaan Etelä-Pohjanmaalla tähänastisen yhteistyön ja verkosto-osallisuuden vaalimista, mutta esiin on noussut tarve myös uuden keskustelufoorumien perustamiselle mm. sosiaalityön toimialajohtajille ja/tai johtaville sosiaalityöntekijöille. Uusi verkosto tullaan kokoamaan syksyn 2013 aikana. Tarve myös mm. mallintajien ja Kuvastin -osaajien kokoamiseksi on noussut keskusteluissa esiin ja toimikauden aikana käynnistetään myös ko. osaajien vertaisverkostoitumista maakunnallisesti tai ylimaakunnallisesti.

Alueellinen yhteistyö ja vaikuttaminen

Etelä-Pohjanmaan alueellisen ohjausryhmän kokoonpanossa on huomioitu keskeisten alueellisten toimijoiden ja substanssiosaajien edustus. Lisäksi osaamiskeskus on mukana lukuisissa muiden toimijoiden luotsaamissa työ- ja ohjausryhmissä: mm. Kaste -hankkeiden ohjausryhmät, Perusterveydenhuollon ja terveyden edistämisen yksikkö Aksilan ohjausryhmä, Seinäjoen sosiaalityön opetus- ja tutkimuskeskuksen työryhmä sekä valtakunnallisissa sosiaalialan osaamiskeskusten substanssiverkostoissa (lastensuojelu-, varhaiskasvatus-, vammaistyö-, vanhustyö -). Etelä-Pohjanmaan suunnittelija on jälkimmäisistä mukana SONet BOTNIA:n pitkään toimineen painopistejaon mukaisesti erityisesti varhaiskasvatuksen verkostossa, mutta tarvittaessa myös muissa. Vaikka osaamiskeskusverkostot toimivat valtakunnallisesti, ne lisäävät parhaimmillaan alueellista, mutta myös ylimaakunnallista ja/tai yli osaamiskeskusalueita ylittävää kehittämissyhteistyötä.

Etelä-Pohjanmaan liiton kanssa SONet BOTNIA on mukana rakentamassa yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategian 2014–2017 ja maakuntaohjelman 2011–2014 toteuttamissuunnitelman hyvinvointiosiota. SONet BOTNIA toimii lisäksi asiantuntijajäsenenä seuraavissa EP:n liiton koordinoimissa maakunnallisissa työryhmissä ja verkostoissa: EP:n peruspalveluohjelman seurantaryhmä sekä EP:n ennakoitutyöryhmä (SONet BOTNIA asiantuntijajäsenenä). Lisäksi osaamiskeskus tuo sosiaalihuollon

näkemyistä seuraaviin erikoissairaanhoidon alueella toimiviin verkostoihin: EPSHP:n koordinoima terveyden edistämisen neuvottelukunta sekä pikkulapsipsykiatria koordinoiva työryhmä.

Järjestöyhteistyö SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry:n kanssa jatkuu ja yhteistyön muotoina ovat mm. asiantuntijatiedon vaihto ja erilaisten tilaisuuksien järjestäminen. Lisäksi osaamiskeskuksesta tuetaan Etelä-Pohjanmaan järjestöstrategian edistämistä (käynnistäjänä EPAT -verkosto). Hankevalmistelutyössä hyödynnetään järjestöjen ammatillista ja kokemuksellista asiantuntijuutta.

KASTE -kehittäminen

Kaste -ohjelman valmistelu, suunnittelu ja toimeenpanon tukeminen hankkeiden avulla yhteistyössä kuntien kanssa kuuluu keskeisesti osaamiskeskuksen tehtäviin. SONet BOTNIA jatkaa alueellaan hankevalmistelujen koordinoimista (kokoaminen, käynnistäminen ja juurruttaminen sekä arvioinnin tukeminen) ja tarvittaessa muutenkin tukee hankkeiden kehittämistyön etenemistä (mm. prosessimallinnukset/muu konsultointi). Etelä-Pohjanmaan nykyisissä ja/tai toimikauden aikana käynnistävissä Kaste -hankkeissa kehitetään: lapsiperhepalveluja, lastensuojelua, aikuisosiaalityötä, ikäihmisten palveluja, vammaispalveluja, päihde - ja mielenterveyspalveluja. (ks. tarkemmin LIITE 3. Etelä-Pohjanmaan alueen Kaste -hankkeet).

Vaikka kehittämistyö alueella tällä hetkellä toimivissa useissa Kasteen substanssihankeissa (lapsiperhepalvelut, vanhustyö, päihde- ja mielenterveystyö sekä vammaistyö) on päättymässä vuoden 2013 loppupuolella, halutaan sosiaalityön kehittämiseen (jatkuva SOS II -hanke) sekä valmistelussa parhaillaan olevan muutosprosessien tukea edistävän hankkeen sisältöihin (mm. palveluprosessien asiakaslähtöinen ja kustannusvaikuttava kehittäminen) vuosille 2013–15 varmistaa päättyvän kehittämistyön jatkumoa ja juurruttamista. Huolimatta siitä, että Kaste -kehittäminen yhä on sosiaalialan substanssikehittämisen pääapparaattina ja samalla siis sosiaalialan osaamiskeskusten keskeisenä monimuotoisena työkenttänä, on hyvä avata katsetta myös muun tyyppisten rahoitusmallien suuntaan. Tällä hetkellä Etelä-Pohjanmaan alueella on suunnitteilla mm. sote -tietotuotannon alueelle kohdistuva hankevalmistelu THL:lle (ks. tarkemmin alueellisen tietotuotannon kohta toimintasuunnitelma), sekä myös osallistuminen lapsiperhepalvelujen osalta valtakunnalliseen paikkatietoa kehittävään SOSGIS -hankevalmisteluun (Tekes).

Edellä on kuvattu osaamiskeskustoiminnan ankkureita, jotka mahdollistavat omalta osaltaan kehittämistyön monipuolisen tukemisen maakunnassa. Seuraavassa kuvataan tarkemmin kehittämisen päälinjoja ja substanssikohtaista etenemistä Etelä-Pohjanmaalla. Mainittakoon, että alueellisen ohjausryhmän ehdotukset toimintasuunnitelman sisällöiksi on substanssialueittain tarkentaen sisällytetty toimintasuunnitelman kokonaisuuteen. Koska osaamiskeskuksen toimintaa on tärkeää arvioida SONet BOTNIA:n strategian http://www.sonetbotnia.fi/docs/112-Qre-SB_strategia_2015_keke.pdf ja toimintasuunnitelman pohjalta, ohjausryhmän väliarviointi ehdotetaan toteutettavaksi vuoden 2014 alkupuolella.

4. Etelä-Pohjanmaan toiminnan painopisteet 2013–2014:

SONet BOTNIA:n toiminnassa Etelä-Pohjanmaalla jatketaan kauden 2013–2014 aikana kehittämistä edellisen toimintakauden sisältöjen viitoittamana. Kehittämistoiminta fokuoituu edelleen:

****sote -uudistukseen ja sosiaalityön aseman vahvistamiseen laajoissa rakenteissa sosiaalitoimen palvelut laajasti huomioiden mm. palveluja ja -prosesseja tutkimalla, kehittämällä ja yhdenmukaistamalla***

**(edellisen tueksi) kehittämisen rakenteiden kehittämiseen sosiaali- ja terveydenhuollon eheän kokonaisuuden muodostamiseksi sekä*

- *alueellisen sosiaalialan hyvinvointitietotuotannon systematisoinnin edistämiseen ja*
- *sosiaalialan substanssialueiden osaamisen ja toimivien käytäntöjen kehittämiseen.*

Yleisesti voidaan todeta, että SONet BOTNIALta odotetaan paitsi osallistumista paikalliseen ja alueelliseen kehittämistyöhön (mm. jo olemassa olevia verkostoja hyödyntäen tai tarvittaessa uusia perustaen), myös osallistumista edelleen valtakunnalliseen kehittämistyöhön. Myös Kaste -kehittäminen eri substanssialueilla koetaan edelleen tärkeäksi, mutta toisaalta katseet tulee luoda myös Kasteen tuolle puolelle eli toimenpideohjelman jälkeisiin monipuolisesti myös muihin kehittämisrahoituksen muotoihin hankerahoituksen saamiseksi jatkossakin maakuntaan.

Seuraavassa toimintaa maakunnan kehittämistyöhön kuvataan linjausten mukaisesti hieman tarkemmalla tasolla.

Kestävät kehittämisen rakenteet käytäntöön: kuntien, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten yhteistyön vahvistaminen

Toimikauden aikana pyritään tukemaan sosiaalityön ja sosiaalialan käytäntölähteistä kehittämistä, täsmentämään sen kokonaisideaa sekä hahmottamaan kehittämisprosesseja opetus -ja tutkimuslinikkatoiminnassa maakunnan voimavaroja yhdistäen. Tavoitteena on myös laajentaa ja syventää vuonna 2012 toteutettua sosiaalihuollon henkilöstöselvitystä mm. määrä, kelpoisuus, poistuma -sisällöt huomioiden.

SONet BOTNIA tukee sosiaalialan osaamiskeskuslain mukaisten tehtävien mukaisesti vuoden 2014 aikana maakuntaan laajentuvaa, mutta vielä 2013 vuoden aikana Seinäjoki -vetoisesti etenevää alueklinikkatoimintaa (1.4.2013 alkaen kaupungin kehittämispalveluihin sijoittuva Seinäjoen sosiaalityön opetus -ja tutkimuskeskus) tutkimuksen, kehittämisen, koulutuksen ja käytännön toteuttamisessa. Osaamiskeskuksen näkökulmasta kyse on siis myös laajemmin maakunnan kuntia palvelevasta sosiaalihuollon ja sosiaalityön tutkimus- ja kehittämistoiminnasta sekä koulutuksesta työikäntöjen kehittämisen tukemisessa. Lisäksi osaamiskeskus pyrkii sitomaan opetus- ja tutkimuslinikkatoimintaa osaksi laajempaa alueellista kehittämistyötä alueellisessa tiedontuotannossa ja erä -alueen kehittämisessä. SONet BOTNIA on myös mukana rakentamassa ja jäsentämässä aluetta palvelevaa sosiaalityön- tai laajemmin yhteiskuntatieteellisen alueelle paikantuvaa tutkimusohjelmaa, mutta sen toimijarooli painottuu tässä kokonaisuudessa enemmän kehittämistoimintaan (Kaste ym.), erä - kehittämiseen sekä alueellisen sosiaalialan- ja hyvinvointitiedontuotannon kehittämiseen.

Myös osaamiskeskuksen koordinoima Etelä-Pohjanmaan täydennyskoulutustahojen ja SONet BOTNIA:n muodostama KeTySeSo -verkosto tarkentaa toimintasuunnitelmaansa vuoden 2013 aikana ja linkittynee yhteistyökumppanina mukaan myös opetus- ja tutkimuslinikkatoimintaan myöhemmin erikseen sovittavalla tavalla. Verkosto on täydennyskoulutuksen systemaattisen kehittämisen työryhmä, jonka tehtävänä on tukea sosiaalialan ammatillisten työntekijäryhmien osaamista mm. paikantamalla osaamistarpeita sekä luomalla hyviä käytäntöjä kehittämisen ja täydennyskoulutuksen välimaastoon. Kauden aikana verkostoa tullaan vahvistamaan myös Perusterveydenhuollon ja terveyden edistämisen yksikön sekä SOSTE ry:n edustajilla. Samalla verkostolle laaditaan yhteinen toiminnankuvaus. Toimikauden aikana tullaan jatkamaan täydennyskoulutusverkoston ja Kaste -hankkeiden tapaamisia maakunnallisten kehittämistarpeiden paikantamiseksi ja yhteistyön suunnittelemiseksi, seuraamaan sosiaalihuoltolain kokonaisuudistusta ja valmistelemaan mm. siihen liittyvää tarpeenmukaista koulutusta Etelä-Pohjanmaan alueelle vuonna 2014.

SONet BOTNIA jatkaa SOTE -palvelurakennuudistuksen etenemisen seuraamista ja valmistelua Etelä-Pohjanmaalla yhteistyössä AKSILAN , alueen kuntien, maakuntaliiton, sairaanhoitopiirin ja muiden toimijoiden kanssa sekä valmistelelee pohjalaismaakuntien yhteisen tilaisuuden lisäksi prosessin edetessä myös maakunnallisempia keskustelufoorumeita. Tavoitteena on toimijayhteistyössä mm. KeTy Se So -

verkoston ja AKSILAn kanssa suunnitella Etelä-Pohjanmaan alueen oma alueellinen tutkimus-, koulutus- ja kehittämiskeskusten näkökulmasta järjestämiskysymyksiä pohtiva työseminaari keväällä 2014.

Alueellisesta hyvinvointitietotuotannon kehittämisestä alueelliseen sosiaalialan tietotuotantoon ja sen kehittämiseen

Hyvinvointitiedon tuottaminen nähdään yhtenä keinona elämäntapojen ja palvelujärjestelmien muutosten ja ilmiöiden haltuun ottamiseksi, joten sen edelleen kehittäminen (ml. työnjaon selkiyttäminen, sote - yhteistyön edistäminen, hyvinvointikertomustyö) jatkaa tärkeällä sijalla Etelä-Pohjanmaan toiminnassa.

Alueellisen sosiaalialan- ja hyvinvointitietotuotannon kehittämiseksi osaamiskeskus on ottanut kokoajan ja kartoittajan roolia ja yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan alueellisen kehittäjäryhmän kanssa linjannut maakunnan toimijoiden kanssa suunnitelmaa (ks. erillinen liitetiedosto), jossa avataan sekä tiedontuotannon painopistesisältöjä että toimijoiden rooleja tässä kokonaisuudessa. Kehittämistoiminnan päätavoitteena on tukea toimijoita yhteistyössä luomaan toimiva yhteistyörakenne tiedontuotantoon Etelä-Pohjanmaalla. Työsuunnitelman tavoitteena on koota, arvioida ja systematisoida alueellista hyvinvointitietotuotantoa, karsia päällekkäistä työtä, hahmottaa resursseja, työnjakoa ja yhteistyötä alueellisen hyvinvointitietotuotannon toteuttamiseksi.

Maakunnallinen suunnitelma tulee jatkossa osaksi kolmen pohjalaismaakunnan tietotuotannon ylimaakunnallista kokonaisuutta ja siirtyä toteutukseltaan yhdessä sovituin linjauksin erillisessä suunnitelmassa mainittujen tahojen yhteistyössä toteutettavaksi prosessiksi. Tavoitteena on, että SONet BOTNIA jatkossa keskittyy omassa toiminnassaan enemmän sosiaalityön ja sosiaalialan tiedontuotannon kysymyksiin (ml. lapsiperhepalvelut, varhaiskasvatus ja sosiaalityö), mutta on tarvittaessa myös laajempaa työskentelyä tukemassa. Toimikauden aikana tullaan myös järjestämään mm. ylimaakunnallinen tilaisuus sosiaalityön tietotuotannon kehittämistä. SONet BOTNIA yhteistyössä maakuntaliittojen kanssa toteuttama Pohjalaismaakuntien hyvinvointibarometritutkimus valmistuu syksyn 2013 aikana. Jo keväällä 2013 järjestetään joka maakunnassa työpajat alustavien tulosten käsittelemiseksi ja varsinainen tutkimuksen julkaisutilaisuus myöhemmin tutkimusraportin valmistuttua.

Etelä-Pohjanmaan alueellisen hyvinvointitietotuotannon työsuunnitelman mukaisesti työskentelyssä painotetaan seuraavia kokonaisuuksia: ennakoitietä, palvelutarpeen muutosta koskeva tieto, vaikuttavuustieto ja vaikuttavuuden arviointitieto. Lisäksi kehittämisen kohteeksi on asetettu nykyisen tietotuotannon monipuolisempi hyödyntäminen sekä käytänteiden kehittäminen ei-tilastoitavan tiedontuotannon kehittämiseksi. Yhteistyön valmistelua, toteuttamista ja linjausta jatketaan erityisesti näiden kysymysten osalta sekä Etelä-Pohjanmaan maakuntaliiton, mutta myös EPSHP:n ja kuntien kanssa.

Sähköisen hyvinvointikertomuksen käyttöönoton tukemisessa SONet BOTNIA jatkaa Etelä-Pohjanmaan hyvinvointijohtamisen kuntatoimijoiden tueksi luodun kollegiaalisen työryhmän koordinoitua alueellaan. Kevään 2013 aikana toteutetaan yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan liiton kanssa Terps 2 -hankkeen koulutustilaisuus kuntien hyvinvointijohtamisen vastuuhenkilöille. Kuntaliitto jalkautuu keväällä 2013 maakuntaan perustetun kansallisen tukiverkoston tapaamiseen, jossa osaamiskeskuksen koordinoimaa maakunnan verkostojen toimintaa tullaan linjaamaan ja eriyttämään vertaistuen toiminnallisen ja toisaalta erityisesti hyvinvointijohtaminen asiantuntijaverkoston suuntiin.

Syksyn aikana käynnistetään mahdollisesti yhteistyössä osaamiskeskuksen, kuntien, SeAMKin ja EPSHP:n kanssa Etelä-Pohjanmaalle hankevalmistelua (THL), jolla jalkautetaan TIKESOS -kehittämistyötä alueelle erityisesti sosiaalihuollon tiedonhallinnan yhtenäistämiseksi, mutta myös alueen tuleviin SOTE -muutoksiin varautumisen tueksi. Kehittämistyöllä tavoitellaan asiakasprosessien sujuvuutta ja haltuunottoa sekä tietoteknologian nykyistä parempaa hyödyntämistä sote -palveluissa ja niiden rajapinnoilla mm. kirjaamisen ja dokumentoinnin osalta. Mikäli hankevalmistelu kuntien kiinnostuksesta etenee, tulee SONet BOTNIA edistämään sen toteutumista ja SeAMK mahdollisesti tulee TKI -toiminnan kautta tekemään

kehittämistyötä tukevan esiselvityksen, jossa kartoitetaan mm. maakunnan nykyisiä tietojärjestelmiä ja kehittämistarpeita.

5. Substanssikehittämisen painopisteitä vuosille 2012–13:

SONet BOTNIA jatkaa Kaste-ohjelman valmistelua, suunnittelua ja toimeenpanon tukemista hankkeiden avulla yhteistyössä kuntien kanssa myös käynnistyneen toimikauden aikana. Kehittämisen substanssialueina Etelä-Pohjanmaalla jatkuvat erityisesti aikuissosiaalityö, monialaiset lasten, nuorten ja perheiden palvelut, lastensuojelu sekä vanhus- ja vammaispalvelut, mutta rajapintojen kehittämistyötä tehdään myös esimerkiksi päihde- ja mielenterveyspalvelujen kanssa verkosto- tai hankeyhteistyönä. Toimikauden aikana SONet BOTNIA:n tiimin, johto- ja ohjausryhmien olisi kuitenkin tärkeää käydä yhdessä keskustelua myös toiminnan alussa määriteltyjen substanssipainopisteiden päivittämisestä ja uudelleenmäärittelystä.

Seuraavassa on kuvattu hieman tarkemmin SONet BOTNIA:n osuutta mm. aikuissosiaalityön, vanhus- sekä vammaispalvelujen ja lapsiperhepalvelujen kehittämisen tukemisessa.

Aikuissosiaalityö

Syrjäytymisen ehkäisemisen kysymykset ja rakenteellisen sosiaalityön sisältöjen kehittäminen nousevat keskiöön sosiaalityön kehittämisen ydinkohtia maakunnassa paikannettaessa. Sosiaalityötä kehitettäessä toivotaan huomioon otettavien työllisyysnäkömien vaikutukset kuntalaisten hyvinvointiin (sekä alueellisesti että myös valtakunnallisesti), sillä työ- ja elinkeinotoimiston linjaukset siirtävät kunnille vastuuta pitkäaikaistyöttömistä. Tällöin niin hankkeissa kuin muillakin sosiaalityön erilaisilla kehittämisfoorumeilla tulee pohdittavaksi paitsi muutosten merkitys käytännön sosiaalipalveluiden järjestämisen ja sosiaalityön toteuttamisen kannalta, myös tulevaisuuden sosiaalityön ideologisten ja metodologisten painopisteiden määrittely, joissa ääripäinä toimivat esimerkiksi intensiivinen sosiaalityö ja toisaalta kirjallinen etuuskäsittely.

Etelä-Pohjanmaalla aikuissosiaalityön kehittämistyötä jatketaan monimuotoisesti yhdessä SOS I -hankkeen (-10/2013) sekä SOS II-hankkeen (11/2013-) maakunnassa painottuvien erisältöisten pilottien kanssa. SONet BOTNIA mm. koordinoi jatkohankkeen maakunnallisten pilottien valmistelua sekä tukee ja konsultoi hankkeen I-vaiheessa Seinäjoen sosiaaliviraston pilotissa toteutettavaa ammatti- ja tehtävärakenteen mallintamista. Aikuissosiaalityön aikalaisuus kysymyksiä tullaan käsittelemään vahvasti myös säännöllisissä paikallista ja valtakunnallista kehittämistyötä esittelevissä tutkimuksellisissa teemailtapäivissä, joiden järjestämisessä SONet BOTNIA:n yhteistyökumppaneina toimivat mm. hankkeet ja EPSHP:n sosiaalitoimen yksikkö sekä ulkopuoliset vierailijat. SONet BOTNIA:ssa alkuvuoden 2013 aikana toteutettua aktivointiresurssikyselyä tullaan mahdollisesti syventämään ja hyödyntämään aikuissosiaalityön maakunnallisissa yhteistyöfoorumeissa. Lisäksi osaamiskeskuksella on valmiuksia tarvittaessa yhteistyössä 1.4.2013 käynnistävän Seinäjoen sosiaalityön opetus- ja tutkimuskeskuksen kanssa osallistua esim. aikuissosiaalityön osallisuutta vahvistavien toimintakäytäntöjen kehittämiseen sekä arviointiin ja edistää vastaavien toimintatapojen implementointia myös muualle maakunnassa.

Yhteistyö **mielenterveys- ja päihdetyön** sekä aikuissosiaalityön rajapinnoilla tapahtuu jatkossakin lähinnä yhteistyönä maakunnassa toimivan Välittäjä 2013 -hankkeen kanssa, jonka ohjausryhmätyöskentelyssä osaamiskeskus on mukana (ml. yhteistyö laajemmin Pohjanmaa -hankkeen kanssa). Tavoitteena on hankkeen 11/2013 päätyttyä jatkaa Välittäjän käynnistämän kehittämistyön juurruttamista osittain aikuissosiaalityön SOS II -hankkeessa: työ tulee painottumaan päihde- ja mielenterveyden osaamisen vahvistamiseen aikuissosiaalityössä (ml. mielenterveyden ensiaputyö). Yhteistyö tulee sisältämään paikallisen osaamisen vahvistamista ja verkostoitumista saumakohdissa tapahtuvien tarkoituksenmukaisten työskentelymallien varmistamiseksi. SONet BOTNIA on hankkeessa yhtenä yhteistyökumppanina ja tietyin osin tarvittaessa myös konkreettisten kehittämistoimien tukijana.

Vanhuspalvelut

Vuoden 2013 alussa vanhuspalvelujen kehittämisessä saadaan päätökseen yhdessä SeAMKin kanssa toteutettu Kuntayhtymä Kaksineuvoisen alueella toimineen Aijjoos -hankkeen monivuotinen arviointiyhteistyö, jossa SONet BOTNIA:n tehtävänä on ollut arvioinnin ohella tukea laajemminkin hankkeen kehittämistyötä. Lisäksi SONet BOTNIA on ollut tukemassa yhteistyössä Ikäkaste -hankeconsortion kanssa Etelä-Pohjanmaan VTTK II -hankkeen arviointia arviointiakvaarion toteuttajana. Alkuvuodesta 2013 Etelä-Pohjanmaalla valmistellaan osaamiskeskuksen koordinoimana myös Ikälain pilotoinnin toimeenpanoa tukeva maakunnallinen osahanke osaksi Väli-Suomen alueen toimijoiden jatkohankekokonaisuutta. Kehittämistyö painottuu Etelä-Pohjanmaalla kotiin annettavien palvelujen -ja mobiilipalvelujen kehittämiseen, jossa mukana ovat Seinäjoki ja Kuntayhtymä Kaksineuvoinen.

Huolimatta Etelä-Pohjanmaan panostuksesta vanhuspalvelujen kehittämiseen, substanssikonaisuus kuuluu SONet BOTNIA:ssa silti edelleen ensisijaisesti Keski-Pohjanmaan kehittämissuunnittelijan painopistealueeseen, joskin keskusteluissa on nostettu esiin tarve saada osaamiskeskusalueella maakuntiin nykyisen painopistejaon sijasta omia kehittämisen lähivastuuhenkilöitä.

SONet BOTNIA seuraa myös **vammaispalvelujen** sijoittumista tulevaan palvelurakenteeseen, vammaislainsäädännön uudistamista ja on mukana kehittämässä toimialueellaan mm. lähipalveluiden tuen järjestämistä vammaisuutta koskevissa asioissa. Vammaistyön kehittäminen Kaste -hankkeessa päättyi elokuussa 2013. Aluehallintovirasto, Vammaispalveluhanke ja SONet BOTNIA järjestävät yhdessä vammaispalvelujen työkokouksen, jossa kuullaan osallistujien ehdotuksia verkostotapaamisten ja työkokousten tarpeesta. Tavoitteena on keskustelujen pohjalta laatia tarvittaessa kokonaiskatsausta vammaispalvelujen tilanteesta osaamiskeskuksen alueella. Vammaispalvelut kuuluvat tällä hetkellä Pohjanmaan kehittämissuunnittelijan painopistealueeseen.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen monialainen kehittäminen jatkuu Etelä-Pohjanmaalla vuoden 2013 aikana toista toimintavuottaan uudenaikaisessa kontekstissa. Vuosina 2003–11 toimineen varhaiskasvatuksen ylimaakunnallisen kehittäjäryhmän sijasta toiminta on nyt konkretisoitunut monialaisen lapsiperhepalvelujen kehittäjäverkoston kokoamiseen ja rakentamiseen yhteisenä työnä lapsi- ja perhepalveluja alueella kehittävän Ella -hankkeen kanssa. Taustalla on se, että vuoden 2012 aikana tehtyjen uusien linjausten mukaisesti myös SONet BOTNIA:ssa päätettiin preferoida lapsi- ja perhepalvelujen moniammatillisen kehittämisen tukemista. (Laki sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 2012: *Sosiaalialan osaamiskeskukset osallistuvat lasten päivähoidon ja varhaiskasvatuksen kehittämiseen osana 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviään, kun toiminnassa on kyse lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisestä tai palvelujen kehittämisestä.*) Etelä-Pohjanmaan kehittämissuunnittelija osallistuu vuosittain järjestettäviin varhaiskasvatuksen valtakunnallisiin osaamiskeskusverkostotapaamisiin. Laajemmin varhaiskasvatuksen osalta jo aktiivitoimintansa päättänyt ylimaakunnallinen kehittäjäryhmä jatkaa myös edelleen SONet BOTNIA:n kautta toimintaansa vastavuoroisena linkkinä ja tiedotuskanavana varhaiskasvatuksen valtakunnallisten ja maakunnallisten kehittämiskysymysten edistämisessä. Lisäksi mm. lakivalmisteluun ja muuhun yhteistyöhön on suunnitteilla yhteistyössä AVIn kanssa työkokous loppusyksyllä 2013.

Lapsiperhepalvelujen kehittäjäverkoston toiminnassa tavoitteena on 2013 jatkaa yhteisen maakunnallisen tahtotilan muodostamista monialaisen palvelukokonaisuuden kehittämiseen, peruspalvelujen vahvistamiseen (perhekeskustoiminnan edistäminen) ja osaamisen vahvistamiseen. Käytännössä verkostossa jatketaan esim. maakunnan konsultaatiokäytänteiden esittelyä ja ennaltaehkäisevän toiminnan kustannusvaikuttavuus -esitteen työstämistä. Lisäksi tapaamisissa käsitellään SONet BOTNIA:n ajankohtaisasioita mm. tietotuotannon kysymyksissä. Hankeyhteistyön päättyessä loppuvuodesta 2013, tulee pohdittavaksi monialaisen työn jatkumisen toteuttamistavat ja kumppanuudet vuoden 2014 aikana. Yhteistyötä tultaneen tässä tekemään jatkossa myös Seinäjoen sosiaalityön opetus- ja tutkimisklinikan kanssa sen toiminnan laajentuessa vuoden 2014 aikana maakunnalliseksi.

SONet BOTNIA on lisäksi konkreettisemmin mukana lapsiperhepalvelujen kehittämistä vuoden 2013 aikana tukemalla Ella -hankkeen Seinäjoella toteuttamia mallinnusprosesseja (Yläkoulun huolipolku sekä Marttilan alakoulun monialainen huolipolku). SONet BOTNIA:n osallistuminen mallinnusprosesseihin on kuitenkin muuttunut viime vuosien aikana enemmän konsultoivaan rooliin, sillä osaamiskeskuksen nykyisillä henkilöresursseilla ja laajoihin muihin työtehtäviin painottuvalla työnkuvalla ei pystytä vastaamaan kuntien yhteistyöpyyntöihin mallinnusasioissa, joissa sinänsä olisi mahdollisuus tehdä konkreettista kuntien kehittämistoimintaa tukevaa yhteistyötä.

Viime vuosien aikana kehittämisen painopiste Etelä-Pohjanmaalla on ollut **lastensuojelun** sijaan erityisesti ennaltaehkäisevien lapsiperhepalvelujen kehittämisessä. Vuoden 2013 lopulla (11/2013) lastensuojelun kehittämisessä on maakunnassa kuitenkin käynnistymässä uusi myös Etelä-Pohjanmaalla osana Väli-Suomen kokonaisuutta valmisteltu lastensuojelun selvitysvaiheen työskentelyyn kohdistuva LasSe -hanke (2013–15), jonka työntekijä tulee sijoittumaan osaamiskeskukseen. Kaikki maakunnan kunnat ovat mukana kehittämishankkeessa, jonka lastensuojelun selvitysvaiheeseen kohdentuva kehittämiskokonaisuus muodostuu mm. sosiaalityön sisäisten menettelytapojen, arvioinnin ja tiedontuotannon kehittämisestä, palveluohjauksen ja dokumentoinnin sisällöistä, hiukan eri tavoin alueellisissa piloteissa painottuen.

SONet BOTNIA on myös mukana edistämässä sijoitettujen lasten vanhemmille suunnatun VOIKUKKIA - vertaisryhmätoiminnan jalkautumista Etelä-Pohjanmaan kuntiin yhteistyössä valtakunnallisen Verkostohankkeen (taustalla Suomen kasvatusta- ja perheneuvontaliitto ja Sininauhaliitto) kanssa. Alueen kunta- ja laitostoimijoille järjestetään keväällä 2013 infotilaisuus yhteistyönä hankkeen ja osaamiskeskuksen kanssa. Konkreettisena sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyönä osaamiskeskus on järjestämässä yhdessä perusterveydenhuollon ja terveyden edistämisen yksikkö Aksilan kanssa maakuntaan syksyllä 2013 laajalle kohderyhmälle suunnattua nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen liittyvää seminaaria sekä edistämässä näin omasta puolestaan toiminnan näkyvyyttä ja mahdollisesti myös koordinoitua alueella jatkossakin.

Substanssikohtaisesta kehittämisestä monialaiseen muutosprosesseja tukevaan kehittämiseen

Substanssikohtaisen kehittämisen sijasta myös SONet BOTNIA:ssa ollaan vähitellen osana Väli-Suomen Kaste -kokonaisuutta siirtymässä yhä enemmän myös elämänkaaren mukaisesti etenevien ja tehtyyn kehittämistyöhön jatkumojen muodostavan kehittämisen suuntaan. Tällä haetaan palvelujen paikallista ja alueellista, mutta myös kansallista yhteensovittamista (vertikaalinen integraatio) nyt erillisinä toimivien palvelujen sovittamiseksi paremmin toisiinsa vastaamaan kunnallisen sote -palvelujärjestelmän yhteisten asiakkaiden tarpeita (horisontaalinen integraatio). Lisäksi myös ehkäisevän työn rakenteiden jo hyvin alkanutta kehittämistä halutaan turvata maakunnassa.

Näin ollen myös Etelä-Pohjanmaalle tultaneen valmistelemaan toimikauden aikana sosiaalihuollon ja muiden toimijoiden integroituja palvelukokonaisuuksia kehittäviä hankkeita, joissa keskitytään paitsi koko asiakasprosessin huomioivaan, palveluprosessien asiakaslähtöiseen ja kustannus- sekä asiakasvaikuttavaan kehittämiseen, myös monialaiseen palvelutarpeen arviointiin ja palveluohjaukseen. Etelä-Pohjanmaan osalta kehittämistyön avainlinjoina näyttäisivät jatkossa olevan alueelle rakentuissa piloteissa nykyisten hankkeiden kehittämistyön avauksien jatkaminen sekä integroitujen palvelukokonaisuuksien -, osallistavien asiakasprosessien- ja monialaisen arvioinnin sekä hyvinvointijohtamisen kehittäminen.

LIITE 1.

SONET BOTNIAN ETELÄ-POHJANMAAN ALUEELLISEN OHJAUSRYHMÄN JÄSENET 2013–2014

Seinäjoen kaupunki / perussopimusosapuoli

Harri Jokiranta, apulaiskaupunginjohtaja
Anneli Saarinen, tulosaluejohtaja, ikäihmisten palvelut
Päivi Saukko, tulosaluejohtaja, sosiaalityö
Markku Valo, erityisasiantuntija
Oili Ylihärtilä, terveyden edistämisen johtaja

Seutukunnat

Tuulikki Mäkinen, sosiaalityönjohtaja Järvi-Pohjanmaan yhteistoiminta-alue,
Järviseudun seutukunta
varajäsen, Rauni Lanamäki, peruspalvelujohtaja

Maria-Liisa Nurmi, perusturvajohtaja Alavus, Kuusiokunnat
varajäsen, Helena Lahtinen, perusturvajohtaja Kuortane

Tarja Palomäki, hoivapalveluiden johtaja Seinäjoen seutukunta, JIK KY
varajäsen, Anna-Kaisa Pusa, johtaja JIK-peruspalveluliikelaitosyhtymä
Eija Hautamäki, johtava sosiaalityöntekijä Seinäjoen seutukunta, Jalasjärvi
varajäsen, Veli-Erkki Wiberg, sosiaalijohtaja

Terhi Järvi, lastensuojelun johtava sosiaalityöntekijä, Seinäjoen seutukunta,
Kuntayhtymä Kaksineuvoinen
varajäsen, Raili-Helena Kangasluoma, aikuissosiaalityön johtava sosiaalityöntekijä
Kati Mäkelä, vanhuspalvelujen johtaja, Kuntayhtymä Kaksineuvoinen
varajäsen, Sari Kuikka vanhustyön ohjaaja
Marja-Liisa Somppi, hoitotyön johtaja, Kuntayhtymä Kaksineuvoinen
varajäsen, ylihoitaja Anne Ylirinne

Erja Heikinniemi, peruspalvelujohtaja, Kauhajoen kaupunki, Suupohjan seutukunta
varajäsen, Kirsi Koski-Säntti, varhaiskasvatusjohtaja Kauhajoen kaupunki

Esko Kiviniitty, sosiaalipalvelujohtaja, Suupohjan
peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä, Suupohjan seutukunta
varajäsen, Tarja Seppälä, johtava sosiaalityöntekijä

Koulutus ja tutkimus

Päivi Rinne, koulutusohjelmapäällikkö SeAMK,
varajäsen yliopettaja Timo Toikko
Satu Ylinen, yliopistonlehtori Tampereen yliopisto

varajäsen projektipäällikkö Tuula Kostainen

Palveluntuottajat, järjestöt

Marko Rossinen, kunta-asiamies Etelä-Pohjanmaan liitto

Eva Blom, järjestöpäällikkö, Seinäjoen Järjestötalo

Jouni Nummi, johtaja Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymä
varajäsen erityisneuvolan esimies Ulla Yli-Hynnälä

Teemu Puolijoki, kehitysjohtaja EPSHP
varajäsen, Matti Rekiaro, perusterveydenhuollon ja terveyden edistämisen
yksikön johtaja